

Створення необхідного мовленнєвого середовища – один із факторів розкриття особистісного потенціалу майбутнього фахівця іноземної мови

Іноземна мова – це не просто навчальний предмет. На відміну від інших академічних предметів, це ціла галузь, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя, дає змогу зрозуміти іншу ментальність.

Формування свідомості в процесі вивчення іноземних мов відбувається шляхом розкриття учням способів мислення та образів світу, які знаходять втілення в тих національних мовах, що вивчаються.

Розвиток індивіда слід розуміти не тільки як розширення кругозору, як розвиток інтелекту та інтелектуальних операцій. Це й розвиток спрямованості ціннісних орієнтацій, самосвідомості, самооцінки, взаємодії особистості з соціальним середовищем, тобто соціалізація індивіда, яка в природних умовах має місце у загальному контексті його життєвого шляху.

Ефективність навчання іноземної мови у значній мірі залежить від чіткої та гнучкої організації навчального процесу на уроці, від уміння вчителя враховувати реальне засвоєння матеріалу кожним учнем та індивідуальні особливості кожного учня.

Проблема врахування індивідуальних особливостей учнів є однією з центральних проблем при вивченні іноземних мов. Жоден метод навчання і виховання не може дати потрібних результатів, якщо він застосовується без врахування індивідуальності учня.

Головною метою будь-якої системи освіти є розвиток особистості учня. Навчання виступає як основа та засіб психічного і в цілому особистісного розвитку людини. Однак, як вважав І. С. Виготський, навчання не плентається у хвості розвитку, а веде його за собою. Стосовно предмета “іноземна мова” саме таким є комунікативно орієнтоване навчання, концепція якого розробляється в зарубіжній і вітчизняній методиці [1, с. 2].

Саме тому, мета даної статті полягає у аналізі концепції особистісно-орієнтованого навчання англійській мові, а також обґрунтування впливу особистісно направленого навчального матеріалу на розкриття творчого потенціалу студентів.

Актуальність теми статті зумовлена наростаючим інтересом саме до особистості учня, до створення умов для активного і вільного розвитку учня у процесі навчання іноземної мови. Вибір даної теми обумовлен інтересом до освіти, яка ставить особистість, її вільний творчий розвиток вище від політичних, ідеологічних та інших цінностей, цілком природно для суспільства, яке втомилось від постійного нехтування людиною, її сьогоденним життям заради міфічних моделей майбутнього.

Аналізуючи особливості комунікативно орієнтованого навчання, можна відмітити, що більшість його положень центровані на учневі, зумовлюючи його

розвиток як особистості. Серед них положення про індивідуалізацію навчання (В. П. Кузовлев, С. Ю. Николаєва), особистісний зміст навчального спілкування (М. Finocchiaro, С. Brumfit), забезпечення морально-емоційно-інтелектуального розвитку учня (G. Brewster), особистісна автономія кожного учня, розвиток міжособистісних взаємин (W. Littlewood), формування образу “себе” як носія національної культури (В. В. Сафонова). Розвиток індивіда слід розуміти не тільки як розширення кругозору (освітній аспект), як розвитку інтелекту (пам’яті, мислення, уваги, уяви) та інтелектуальних операцій (аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації, абстракції, конкретизації, вибору, комбінування, прийняття рішення). Це й розвиток спрямованості ціннісних орієнтацій, самосвідомості, самооцінки, взаємодії особистості з соціальним середовищем, тобто “соціалізація індивіда”, яка в природних умовах має місце у загальному контексті його життєвого шляху.

У навчальному процесі даний аспект розвитку особистості забезпечується шляхом створення автентичних умов іншомовного спілкування, що передбачає не тільки використання оригінальних навчальних матеріалів, але й реальне їх застосування.

Абсолютно необхідним є використання інформативного навчального матеріалу, що містить знання про реальну дійсність та відбиває ставлення до неї. Такий матеріал дозволяє розширити загальний кругозір учня, отримати певні фонові знання для розуміння конкретних ситуацій спілкування, сформувати необхідні поняття для вираження власних думок іноземною мовою, ознайомити учнів з можливими способами мовленнєвої поведінки. Автентичності застосування іншомовного матеріалу можна досягти його реалізацією в умовах, що моделюють ситуації природного спілкування, наприклад, в ситуаціях наближених до життєвих, типу “roleplay” [1, 4]. Дослідники комунікативного орієнтованого навчання визначають також такі умови автентичного застосування іноземної мови в навчальних ситуаціях:

- Використання завдань мовленнєвої взаємодії (interactive activities). Завдання виконують в парах або малих групах, поступово переростаючи у завдання всієї групи. Широко відомими є три різновиди мовленнєвої взаємодії учнів: співробітництво учасників у виробленні єдиної ідеї; комбінування інформації, відомої різним учасникам; передача інформації від одного учасника до іншого.
- ☞ Використання завдань з “інформаційною прогалиною” (information gap). Особливо цінними для особистісного розвитку є завдання типу “opinion gap”, коли учні мають різні переконання, точки зору, а потрібно дійти єдиної думки, та “reasoning gap”, коли різні докази необхідно зіставити.
- ☞ Використання проблемних мовленнєво-мисленнєвих завдань. Такі завдання базуються на припущенні, здогадці, класифікації, знаходженні подібностей/розбіжностей, ранжуванні, відкритті, інтерпретації, умовиводі, судженні, виключенні зайвого, послідовності дій, причинно-наслідкових

- ☞ розміркуваннях, критичному мисленні.
- ☞ Використання ситуацій спонтанного спілкування, коли навчальна ситуація переходить в природну.

Описані умови, необхідні для розвитку особистості учня, мають бути забезпечені і в процесі навчання такого виду мовленнєвої діяльності як аудіювання.

Отже з позицій комунікативно-орієнтованого навчання аудіотекст має стимулювати мовленнєво-мисленнєву діяльність учнів: його зміст повинен розкривати певні аспекти і надавати інформацію, необхідну для вирішення проблеми. Післятекстові завдання мають зумовлювати дослідницькі дії учнів, в яких формується їх готовність до мовленнєво-мисленнєвої діяльності [4, 82].

Викладені теоретичні положення реалізовані в методичній розробці, що наводиться нижче.

- I. Study the facts below and express your attitude toward the idea of teenagers working. Is it good or not good? Should children work or be allowed to work? Is there any document regulating young people's rights?
- II. Read the text dealing with the rights of teenagers. Then answer the questions:
What are young people's principle rights?
What are teenagers' rights of work?

YOUNG PEOPLE RIGHTS

The United Nations Convention on the Rights of the Child covers all aspects of young people's lives, i. e. equality, health, education, freedom of expression and leisure. Here are these principle rights of children and young people, which governments must make sure they have.

Equality

All young people are equal, whatever their race, religion or colour, if they're boys or girls, disabled or able-bodied.

Health

Everything must be done to make sure young people are healthy. They should have a clean environment and medical treatment.

Education

All young people have the right to go to school.

To grow up in peace

Children younger than fifteen must not participate in war and should be protected against violence.

Freedom of expression

Young people have the right to give their opinion about any decision that will affect them. Adults must listen to and respect young people's views. In the UK there is an organization run by the children and young people called *Article 12*. They want young people everywhere to know their rights and they want adults to respect their freedom of

expression.

Leisure

Young people have the right to enjoy leisure and cultural activities and must not work if it is bad for their health or education. However 200 million children in the world work, especially in Asia, South America and Africa. In France children under sixteen years old are not allowed to work. In the UK, 2 million children work but there are strict laws that only allow them to do certain kind of work and they are not allowed to work too many hours.

The European Parliament condemns Britain for allowing teenagers between the ages of 13 and 16 to do part-time jobs. It is believed that by taking on paid part-time jobs, young people's health, education and general welfare will suffer. The Strasbourg Parliament has since voted in favour of demanding that EU set the minimum working age at 16.

In Britain schoolchildren are involved in a huge variety of different part-time jobs. The most popular ways of earning money are early-morning paper rounds, 'Saturday jobs' as shop assistants, fruit-picking, milk rounds, catering and babysitting.

European countries have come a long way since the days of author Charles Dickens, when small children were forced to work long hours climbing up inside chimneys to clean them, or working in cramped and dangerous conditions down coal-mines. Today there is a comprehensive legal system in Britain to protect teenagers who choose to work, and there are regular checks on employers of teenagers, to prevent the exploitation. Despite this, some employers are still prepared to risk breaking the law and abuse child labour. But are the vast majority of part-time jobs really exploiting teenagers?

The British government does not think so. While the Labour Party in Britain condemns the exploitation of children, it supports the idea that schoolchildren should be allowed to work a limited number of hours a week. Under UK law, teenagers between the ages of 13 and 16 are allowed to work two hours a day on school days, only one of which can be before school. At weekends or during holidays, you can work for up to five hours a day at ages 13 and 14, you can work for up to eight hours a day at ages 15 and 16. It believes there are benefits to getting a taste of work at an early age. Young people get experience of the workplace and society. They learn to handle money, they gain a sense of independence and self-respect.

Why do British schoolchildren work? Most would agree that the main advantage of having a job is the pocket money they earn. Many schools encourage pupils to include details of part-time work in applications for admission to college or university, or for jobs on leaving school. Successfully holding down a part-time job can show that you have initiative and are reliable – valuable qualities in a competitive job market.

III. Tick out the benefits to child labour .

If schoolchildren work, they
☞ get tired.

- ☞ have little time for leisure.
- ☞ get a taste to work.
- ☞ get experience of the workplace.
- ☞ can get violence.
- ☞ learn to handle money.
- ☞ gain a sense of independence.
- ☞ earn the pocket money.
- ☞ get injured at work.
- ☞ miss classes.
- ☞ have preference in getting jobs on leaving school.

IV. Answer the questions.

1. What's the reason for not allowing teenagers between the ages of 13 and 16 to work?
2. What are the most popular ways of learning extra pocket money in Britain?
3. What minimum working age is recommended by the European Parliament?
4. How many hours a day are teenagers allowed to work in the UK?
5. Why do British schoolchildren work?

V. What's the main idea of the relationship between adults and young people?

- a) Adults must respect young people's aspirations and views.
- b) Adults must give young people every opportunity to enjoy their lives.
- c) Adults must protect young people who choose to work.

VI. Group discussion.

Are you for or against teenagers working? Give your reasons.

VII. Below are some of the arguments against teenagers working. Do you support or oppose them? Give your reasons. Work in small groups.

Arguments against teenagers working

If you have a part-time job . . .

- ☞ you will be tired, you won't be able to concentrate at school and you won't be so healthy
- ☞ you won't have enough time to do your homework and your school results will suffer
- ☞ you won't have time to relax, to spend on hobbies or with friends
- ☞ you won't have a carefree childhood (there's plenty of time for work when you leave school).

Звернення до гуманістичних традицій минулого показує, що увага до людини як до особистості не випадкова. Особистість, особа – в широкому розумінні – це конкретна, цілісна людська індивідуальність, що сприймається в єдності її природних і соціальних якостей.

У гуманістично орієнтованому навчанні процес навчання як нормальний саморозвиток особистості є водночас і його результатом. Відбувається зміщення традиційних цінностей у бік процесу, діалогу, спілкування та самовираження.

Описуючи та характеризуючи особистість через її функції, В. В. Серікова для організації педагогічного процесу виділяє [2, 91]:

- ☞ функція вибірковості (здатність людини до вибору);
- ☞ функція рефлексії (особистість повинна оцінювати своє життя);
- ☞ функція буття, що полягає в пошуках сенсу життя та творчості;
- ☞ формуючу функцію (формування образу “Я”);
- ☞ функцію відповідальності (“Я відповідаю за все”);
- ☞ функцію автономності особистості (в міру розвитку вона дедалі більше вивільняється від інших чинників).

Особистісно орієнтована освіта має створити умови для повноцінного розвитку цих функцій людини.

Особистісно орієнтована освіта, на думку В. В. Серікова, має три джерела цілепокладання. Перше – це соціальне замовлення, що виражається як в об’єктивних тенденціях розвитку суспільства, так і в свідомо виражених освітніх запитах громадян. Друге джерело визначення педагогічної мети – людина, суб’єкт освіти як особливої соціальної реальності, що має самостійну цінність не тільки як період підготовки до будь-чого. Процес становлення особистості, ставлення до неї з боку суспільства – критерій і джерело гуманістичності всього суспільного середовища. Третій фактор визначення мети – це викладач як носій людської сутності, як особливий суспільний суб’єкт, що найбільш ефективно реалізує здатність до творення іншого суб’єкта. На різних етапах розгортання процесу навчання та виховання питома вага цих факторів-джерел змінюється. У загальному вигляді можна припустити, що відбувається сходження від узагальненої соціальної установки “для всіх” до індивідуально-своєрідної мети “для мене”, в побудові якої провідна роль належить саме тому, хто вчиться.

Коли ми говоримо про емоційний контакт між вихованцями і вихователем, завжди маємо на увазі певний діалог, взаємодію між ними. Головне у встановленні діалогу – це спрямування його на досягнення спільних цілей, вироблення загального підходу до сприйняття різних ситуацій, єдиного напрямку спільних дій. Мова йде не про обов’язковий збіг поглядів та оцінок. Найчастіше точка зору викладача і учнів різна, що цілком виправдано при різниці в досвіді. Однак першорядне значення має власне факт спрямування діалогу на вирішення проблеми. Учень завжди повинен розуміти, якими цілями керувався викладач у спілкуванні з ним.

Однією з умов реалізації нової освітньої парадигми є трансформація традиційного внутрішнього управління в особистісно орієнтоване, що вимагає дотримання ряду принципів, а саме:

- ☞ центром діяльності є не людина як така, а її особистість – система соціально значущих (а не всіх) якостей, при цьому особистість розглядається в системі: “особистість зараз – особистість у майбутньому”.

- ☞ Особистість підлеглого є рівноправним суб'єктом управлінського процесу, особистість є одночасно творцем норм та їх виконавцем, тобто визначення цілей,
- ☞ їх декомпозиція в завдання, орієнтири (цінності) й норми здійснюються в колективній розумовій діяльності всіх учасників навчального процесу;
- ☞ у межах уже визначеного напрямку діяльності, визначених її норм особистість повинна мати право на вільний вибір засобів досягнення означених цілей, на індивідуальний стиль діяльності та творчий підхід до справи;
- ☞ цілі діяльності є відповідними цінностями, що поширюються й оцінюються керівником та всіма суб'єктами навчального процесу як важливі, соціально значущі.

Отже, для викладача особистісно орієнтоване навчання означає відмову від авторитарного стилю спілкування зі студентами та перехід до демократичного стилю викладу, визначальними ознаками якого є повага до особистості студента, гуманістичність спілкування, визнання права студента на індивідуальність. Викладач, який працює в особистісно орієнтованому режимі, повинен враховувати різні типи та рівні засвоєння студентами матеріалу, що вивчається та орієнтуватись більше на процес, ніж на результат навчання. Діалог, спільний пошук рішень та їх осмислення набагато важливіші для розвитку особистості, ніж готова відповідь. Толерантність, емпатія, бажання зрозуміти учня, оцінити та прийняти його думку ставлять педагога в позицію співробітництва, що сприяє вищій результативності навчання.

Розглядаючи умови в яких може розкритися особистісний потенціал студента при вивченні іноземних мов, ми дійшли висновку, що саме особистісно орієнтована освіта надає всі можливості для створення цих умов. Основними ознаками особистісно-орієнтованого навчання є те, що у межах уже визначеного напрямку діяльності, визначених її норм особистість повинна мати право на вільний вибір засобів досягнення означених цілей, на індивідуальний стиль діяльності та творчий підхід до справи; особистість підлеглого є рівноправним суб'єктом управлінського процесу, особистість є одночасно творцем норм та їх виконавцем, тобто визначення цілей, їх декомпозиція в завдання, орієнтири (цінності) й норми здійснюються в колективній розумовій діяльності всіх учасників навчального процесу.

Література:

1. *Половенко О.Б.* Особистісно орієнтований підхід до навчання іноземної мови // Англійська мова та література в школі. – 2004. - №1. - С. 2-7.
2. *Николаева С. Ю.* Индивидуализация обучения иностранным языкам.- К.: Ленвигт, 1987.- 139 с.
3. *Пехота О. М.* Професійна індивідуальність майбутнього вчителя // Педагогіка і психологія.- 1994.- №4.- С. 106-113.
4. *Побірченко Н. С.* Розвиток творчої індивідуальності майбутнього вчителя // Педагогіка і психологія.-2002.-№4.- С. 83-88

5. *Цапенко В. І.* Психологічні передумови формування індивідуального стилю оволодіння іншомовним мовленням у студентів I курсу мовного педагогічного ВУЗу // *Іноземні мови.*-1997.-№2.-С. 22-26.

АНОТАЦІЯ

У статті подається аналіз концепції особистісно-орієнтованого навчання англійській мові. Автор також обґрунтовує вплив особистісно направленої навчальної матеріалу на розкриття творчого потенціалу студентів. У статті наводиться приклад методичної розробки, яка на практиці ілюструє теоретичні положення особистісно-орієнтованого навчання студентів.

SUMMARY

There is an analysis of the concept of personality oriented education in the article. The author substantiates an influence of personality oriented training material on the disclosure of students' creative potential. There is a pattern of methodical working out which practically illustrates theoretical regulations of students' personality oriented education.

Просяннікова Яна Миколаївна, 1984.

Закінчила Херсонський державний університет.

Місце роботи, посада: Херсонський державний університет, асистент кафедри перекладознавства.

Наукові інтереси: методика навчання англійській мові, стилістика та лексикологія англійської мови.

Домашня адреса: м. Херсон, вул. Є.- Патона 21\15, кв. 262

8(0552)272262 (дом.)

РЕЦЕНЗІЯ

на статтю Присянникової Яни Миколаївни

“Створення необхідного мовленнєвого середовища – один із факторів розкриття особистісного потенціалу майбутнього фахівця іноземної мови”

Стаття Присянникової Я. М. присвячена вивченню концепції особистісно орієнтованого навчання студентів англійській мові. Автор аналізує різні точки зору методистів і пропонує своє бачення даної проблеми.

Присянникова Я. М. надає детальну характеристику особливостям особистісно орієнтованого навчання, наголошує на перевагах даного підходу у навчанні, звертає увагу на необхідність та важливість використання прийомів та методів саме особистісно орієнтованого навчання, оскільки лише даний підхід дає змогу створити необхідне та сприятливе мовне середовище для розкриття особистісного потенціалу студентів під час навчання англійській мові.

Дана стаття є оригінальною та науково обгрунтованою і може бути рекомендована до друку.

Рецензент _____ кандидат філологічних наук,
доцент Ткаченко Л.Л.

РЕЦЕНЗІЯ

на статтю Присянникової Яни Миколаївни

“Створення необхідного мовленнєвого середовища – один із факторів розкриття особистісного потенціалу майбутнього фахівця іноземної мови”

У статті Присянникова Я. М. розглядає особливості особистісно орієнтованого підходу у навчанні студентів англійській мові. Автор приділяє значну увагу розкриттю особливостей особистісно орієнтованого навчання та його вплив на засвоєння англійської мови.

У своїй статті Присянникова Я. М. аналізує різні підходи до вивчення цього проблемного питання.

Автор статті наголошує, що саме при вивченні англійської мови слід застосовувати методи та прийоми особистісно орієнтованого навчання, оскільки вони надають можливість особистості продемонструвати індивідуальний стиль діяльності та творчий підхід до справи, вільно обирати засоби досягнення означених цілей у межах уже визначеного напрямку діяльності. Завдяки застосуванню особистісно орієнтованого навчання створюються сприятливі умови для розвитку творчих здібностей студентів і для урахування індивідуальних особливостей кожного студента окремо.

Дана стаття є завершеною та самостійною і може бути рекомендована до друку.

Рецензент _____ кандидат філологічних наук,
доцент Димитренко Л.В.